

ALBERTO GARCÍA FERREIRO

LEENDA DE GRORIA

(POEMA)

PRIMERA EDICIÓN

REAL ACADEMIA
GALEGA
A CORUÑA

F 7569

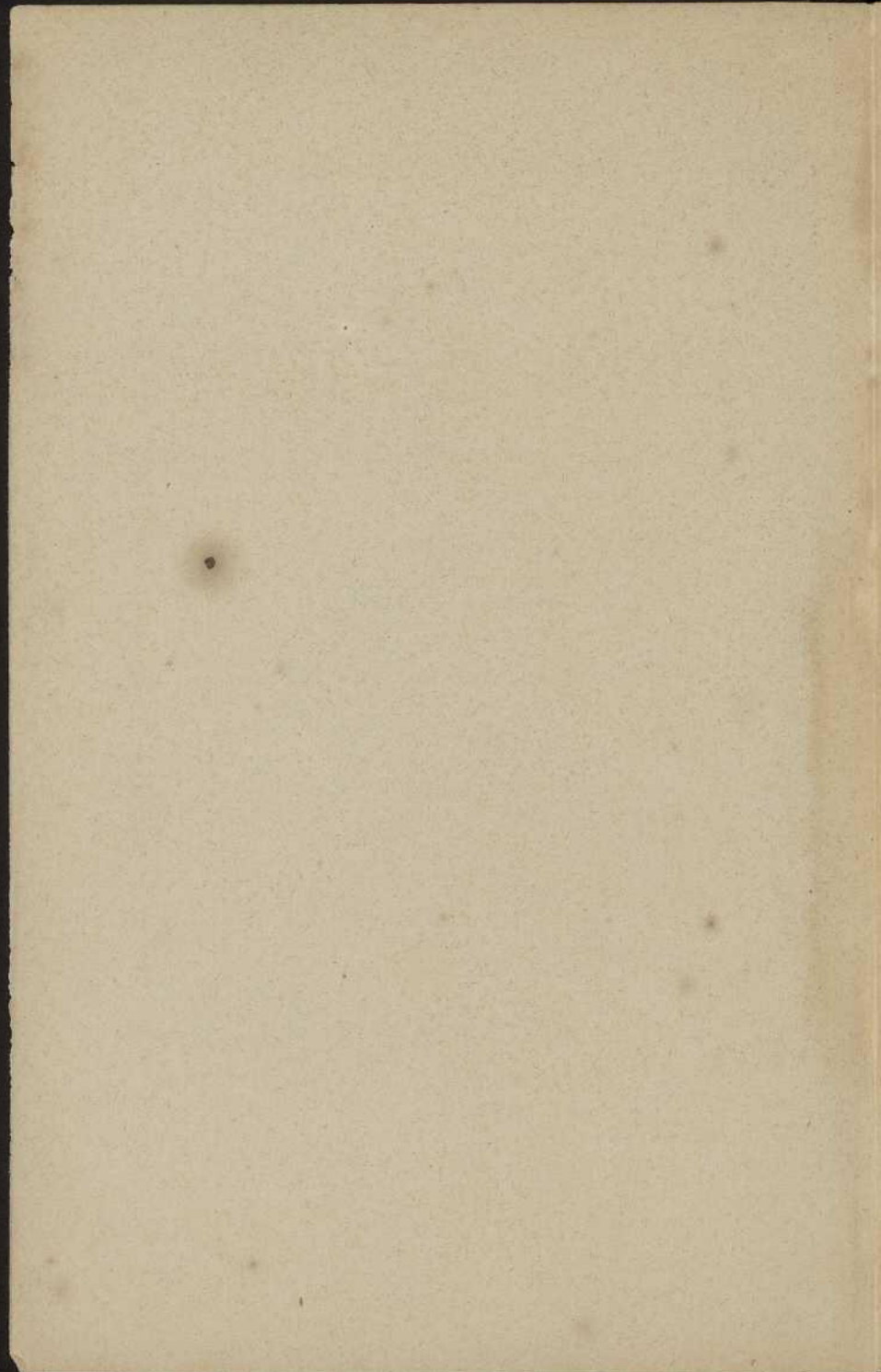
Biblioteca

ORENSE
Imprenta LA POPULAR
PROGRESO, FRENTE AL CORREO

1891

LEENDA DE GRORIA

ALBERTO GARCÍA FERREIRO

LEENDA DE GRORIA

(POEMA)

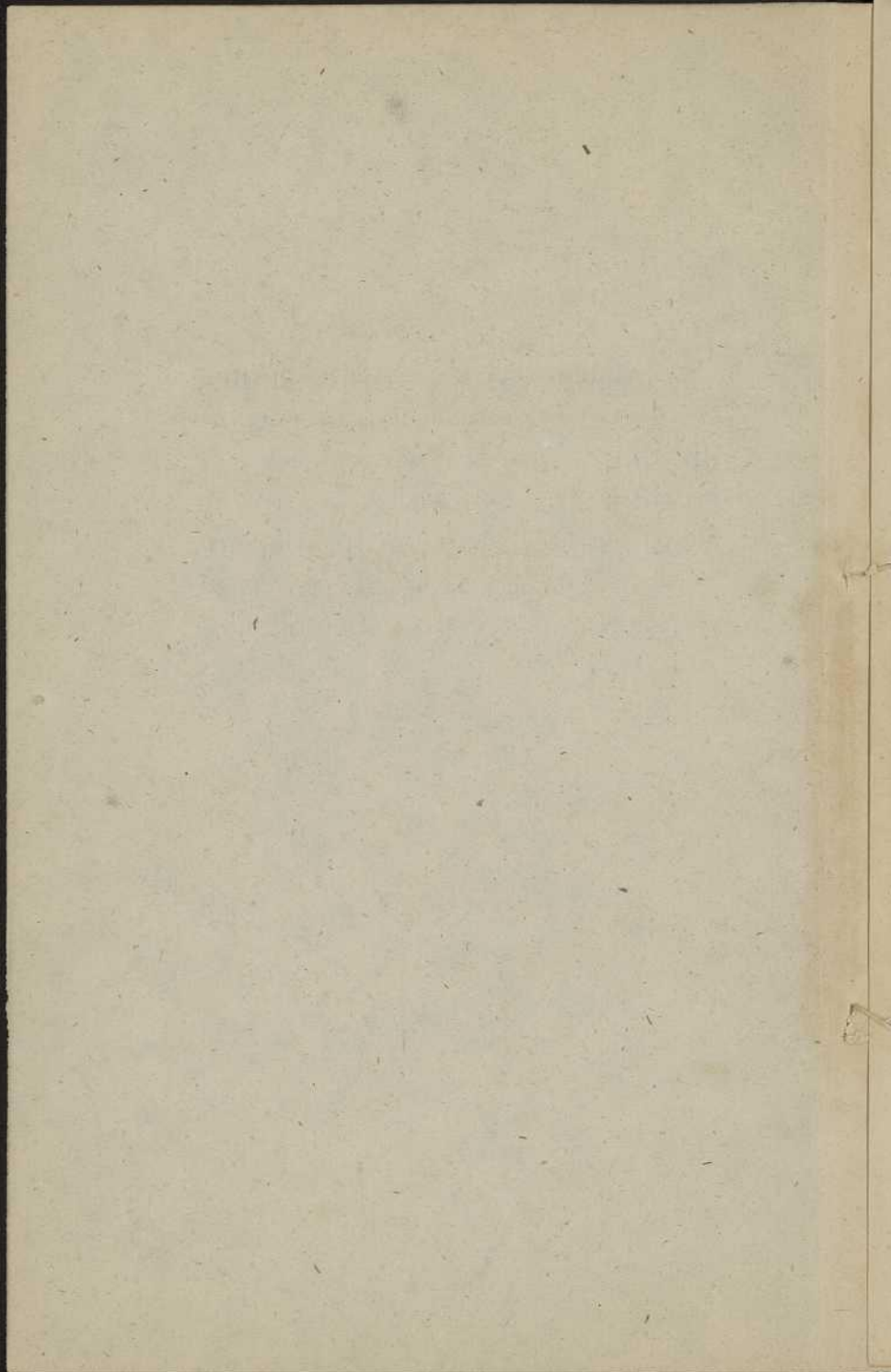
PRIMERA EDICIÓN

ORENSE
Imprenta LA POPULAR
PROGRESO FRENTE AL CORREO

1891

È PROPRIETÀ D' O AUTORE

O Xurado d' o Certame científico, literario, artístico, industrial e mercantil, que se celebró n-a Cruña o dia 7 de Setembro d' o ano último, concedéulle por unanimidadá, o poema LEENDA DE GRÓRIA, o *Primeiro Premio*, ofrecido pol-a sociedade *Liceo-Brigantino*.

ADICATORIA

ADICATORIA

A PRENSA CRUÑESA

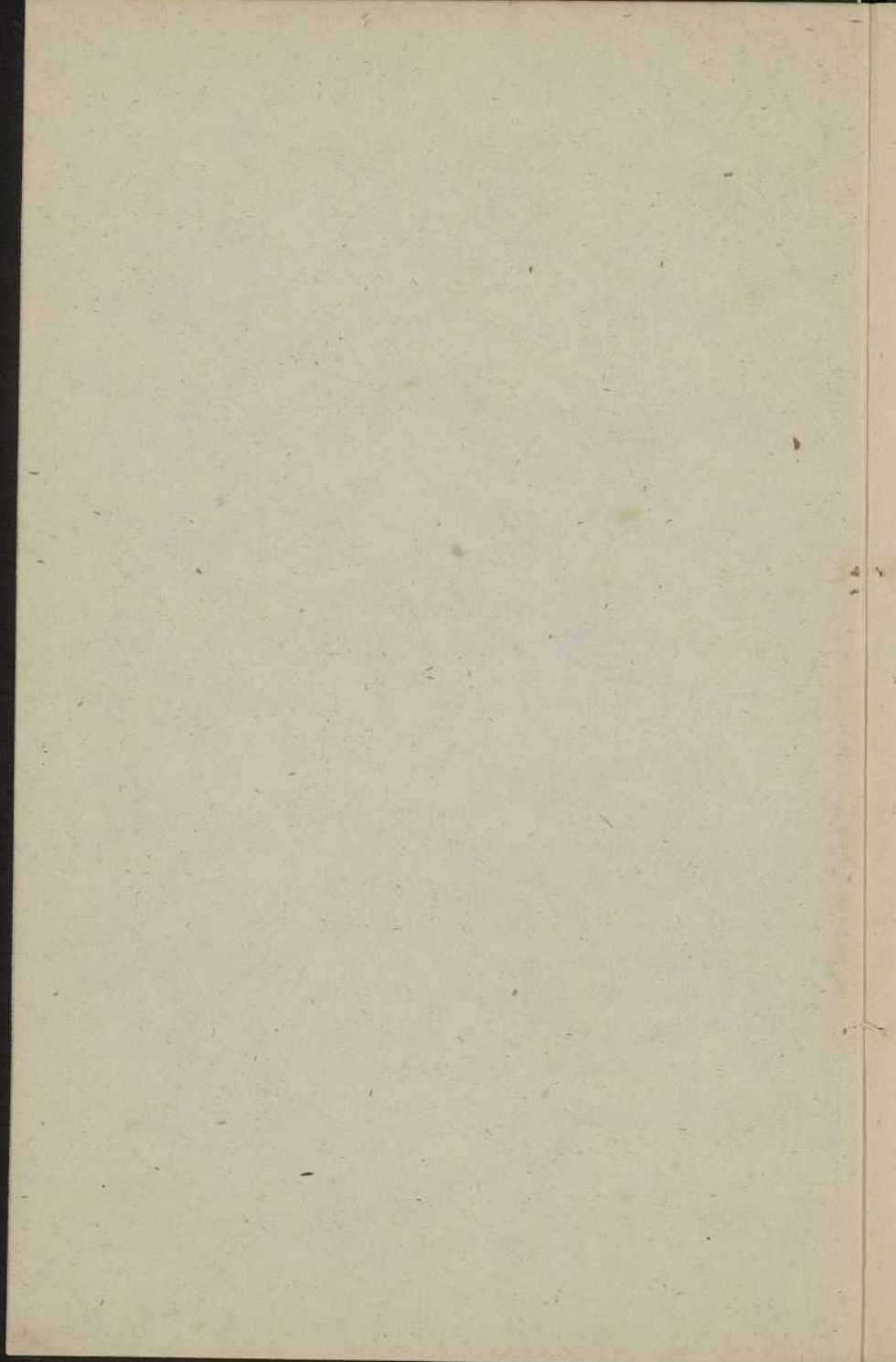
Maus amigas e gasalleiras, en noite que non ei d' esquecer xamáis, xuntáronse pr' enxordecirme a forza d' aprausos; beizos que decote se desapegan pra deixarlle paso a un berro de combate n-o máis rexo d' as loitas patrótecas, abrironse pr' entoar xunt' os meus oídos, somellantes a regocixadas arrechoucherías de páxaros, mainas músecas d' emboras e de laudes xenerosos; prumas adoitas a esa brillante maxia que cunvirte un prego de papel n-un anaco d' o estrelado ceo d' as ideas, tecéron-me, bondosas e acaloumiñantes, croa máis dina de

s' asentar n-a testa de calquera d' os esquirtores rexionales, que de cinguir as siés d' un soldado de fila, sin veneiras e cuáseque sin nome...

¿Podréi eu, aburado pol-a gratitú qu' enche o meu corazón, non pagar, que pra xustiprecio d' honores tan insines n' hay moeda que sirva d' alboroque, sinón demostrarlle á prensa cruñesa o meu reconocimiento, adicándolle estas follas, mirradas y-eslanguecidas, sobr' as qu' ela, mzis curtés que xusta, deixóu cair arrecendentes follas de loureiro e chuvia de fogo de centelantes hipérboles?...

ALBERTO GARCÍA FERREIRO

POEMA

I

Diante d' os ollos, de lourés coberta,
Si pol-a neve d' a vellez marchada,
A páxina inmortal móstras' aberta...
¡Y-esa páxina val por unha *Iliada!*
¡Tí, ennoitecida inspiración, desperta,
E crávame n-o cráneo co-a tua ollada,
Si tés rayolas com' o sol, e fires,
Un coitelo de luz cando me mires!

II

Non virxíleco ardor, fogo de frágoa
Qu' estorce o ferro e qu' a segur afía
E chispas d' ouro sobr' o yunqu' esbágoa,
D' o corazón me ruba â fantasía.
Nin coita amante nin firente mágoa,
Trinos de reiseñol, pon n-a poesía,
Quen, frent' ô corso que c' os libres cerra,
Tañe a rebato c' o crarín de guerra,

III

¡Orzán, Orzán, qu' os penascales mordes,
Solt' a madeixa d' as tuas crís d' espuma,
Dall' o teu rebramar ôs meus acordos
Y-o teu rouco balbor â miña pruma!
C' o teu urro ferós quero qu' axordes.
'O ceo, qu' envólvendose n-a bruma,
Ten medo de te ver, xunt' ô prayazo,
Arquexar, epiléutico, o espiñazo.

IV

¡Arbre d' a historia, qu' orguloso prendes
Dend' o castro ô menhir cofias de frores,
E, sacodiud' a ramazón, estendes
Bandada azul de cheiros e coores
Pol-o céltico lar, ond' arrecendes
Entr' as urces monteses d' os alcores!...
¡Pra t' apreixar, apouvigand' o vento,
Aguías quixera ter n-o pensamento!

V

Veú com' a nube qu' o huracán axota
Pol-a bóveda azul n-a primaveira,
E lume e pedra d' as illargas bota
Lostregándoll' a luz n-a cabelleira. .
Asina surxe, sobr' a inxente-frota,
Manchón de sangue, a-grímpol' estranxeira,
Y-as pillaras d' as olas, rebulindo,
Pr' â terra fuxen, d' a traición fuxindo,...

VI

A traición est' alí, turdia, salvaxe,
Sobr' a ponte d' as naves, co-a coroa
D' Ingraterra n-as siés, pra vil-aldraxe
D' o celta que durmita n-a mamoa
Y-erguend' o dolmen e vistind' o traxe
D' a guerra, â guerra, armipotente, voa....
Alí campa a traición, e loce, impura,
A sangue d' a Estuardo n-a armadura.

VII

¿Qué fixéchedes vos pra qu' a venganza
Despechand' o arcabuz, o ferro esgrima?
¿Por qué a lexión, que tempestosa avanza,
A mecha ô cebo d' os cañós arrima,
Y-apreixa o astil d' a relocente lanza,
Y-ôs mortos ll' abre medoñenta sima?
¿É que Dios deixa, con desdé profundo,
Qu' o peso d' unha croa esmagu' ô mundo?

VIII

¡A coroa d' un rei!.. Onte, estrozada
D' o sul-ô norte a terra, a costra abría
Pr' engolir a carnaza d' a loitada
E sorber tod' a sangue que caía.
D' o nort'ô sul co-a relampant' espada
Calros quinto, d' Arxel hastra Pavía,
Desinza os pobos y-os lindeiros trouza,
E fai chorar ôs Papas de vergonza.....

IX

¡A coroa d' un rei!.. Onte, n-o leito
Ond' eróteco ardor rendiu ô xugo
D' a maxestá ríal cándedo peito,
Dend' os brazos d' o rei ôs d' o verdugo
As Bóleyens y as Howárds pasan a cito.
¡Qu' os reises nascen, porqu' a Dios lle prugo,
Pr' embulleirarse n-es chareás d' o vicio
E pra queimar a Cránmer n-o supricio!

X

D' os ódeos d' os monarcas doéus' España
N-a edá, groriosa pol-o qu' é ferribre,
En qu' un rei, pol-os mares, á rebaña
De terra inglesa enzurr' unh' *Invencibre*....
D' os ódeos d' os chacás, rexa pautaña
Pisóull' o corazón a un pobo libre,
Armando d' arcabuz ós lexionarios
Y-enchend' o mar de pólvora e corsarios....

XI

Europa treme dend' o Volga ô Miño,
Tenebrecen d' horról-os hourizontes,
E, d' as lurpias pasiós n-o remüiño,
Pra pór os vales ô nivel d' os montes,
Terraprenan con mórtol-o camiño
Os monarcas qu' a xiba d' os bisontes
Baix' o fino torzal d' o paramento,
Levan n-a tenebrés d' o pensamento,

XII

Xoroba sí, que San Quintín e Frandes
Máncilas poden ser, pero non groria,
Que s' os que matan máis son os máis grandes,
Non caben tódol-os Caís n-a historia!
Xoroba sí, que d' o Pirene ôs Andes,
O que soilo n-a guerra hachóu viutoria-
N-a carce roín d' os seus remorsos xime,
Que Dios, ond' o home ¡trunfo!, berra ¡crime!

XIII

Xoroba sí, que pr' engriloál- a cencia
E verter n-a fogueira que crepita
N-as ruas de París e de Frorencia,
Caldeiros d' arquitrán y-auga bendita,
É mester ter xoroba n-a concencia.
Xoroba sí, qu' o fanatismo enrita
D' a homanidad' o mañ, cego d' encono,
Y-abaixo non nascéu, pariun' o trono,

XIV

¡Tí, pobo soevo, pol-o pé gradado
D' o César d' o teu lar e d' o estranxeiro,
Si pr' aldraxes vengar d' o seu *coñado*,
Y-encher ô rei, seu *primo*, de bulleiro,
Bot' a inglesa Sabel ô mar crespado
A nao qu' axorda o pelotón guerreiro,
Faille frente â traición, tés que vencela;
O teu lar é a tua patria.. ¡A defendela!

XV

O día alborexóu.. Escachoantes
Rompen as olas n-os pretís d' o muro,
Y-asomellan manadas d' alefantes,
As albionenses naos n-o mar escuro...
Franxas de néboa ond' esprandor dinantes;
Onde risos de paz, béleco xuro;
As airexes, bastíos; á cruz, almea,
Y-as pregarias cantígas de pelea.

XVI

Ceiban urros de morte n-os espazos
D' os inhiestos cimborreos as esquilas,
Lostregan, ô ferir, os navallazos
E d' ardidos leós éenchens' as filas.
Xa sobran corazós e sobran brazos
Pra blander as flabercas y-esgrimilas...
¡Xa sobran, patria, fillos pra vengarte,
Beizos pra te laudar, héroes pr' honrarte!

XVII

Pol-a terra y-o mar cinguen de lume
'A cibdá, que rebole y-algueirea,
O bretón qu' a asoballa dend' a cume
Y-a nao que, dend' o golfo, a bombardea.
Arrebuxada entre cendás de fume,
'O renxer d' o bastión que se pandea,
O ferro deixa, arrecadand' a pala,
E devolve metralla por metralla.

XVIII

Ronda Nórris, n-aceito, as casamatas,
E d' o mar n-os revoltos turbelinos,
O pirata máis grande d' os piratas
Y-o marino máis grande d' os marinos,
Despena sobr' a Cruña as cataratas
D' o promo d' os cañós isabelinos.
¡Drake est' alí, manífico, tonante,
Sobr' o lombo d' o mar, feito un xigante!

XIX

É d' os nautas a fror; o qu' a bandeira
De Saxonia portóu d' o sul-ô norte;
O que reise se viu n-a nao guerreira
Que leva ôs paus enguirnaldad' a sorte,
'O croalo en Deptford Sabel primeira.
Nin houbo ferro que lle dese morte,
Nin fazañas á qu' él non s'estrevese,
Nin loita fera n-a que non vencese.

XX

Drake est' alí, n-o mar, ardend' en bríos,
Ollando, ô lonxe, as frolecentes lombas,
N-o médeo d' unha selvia de navíos
E de pé sobr' un cúruto de bombas.
Ten n-o mirar os lostregantes fíos
De luz d' a fouce d' abordaxe; sombas
D' o atardecer n-a maxestosa frente;
Brazo d' Aquiles, corazón valente.

XXI

Non importa! Diant' él, amuralada,
Firme pra resistir, rexa pr' a loita,
De fume e de loureiros coroada,
Afeita á sangue y-ô martireo adoita,
Cal tenrísima cántiga de ruada
O tronar d' os cañós a Cruña escoita.
Os ollos de pavura non remela....
Sabe qu' hay que vencer... ¡y-o trunfo é d' ela!

XXII

¿De qué sirven as naos ond' acobexa
Un rebano de tigres pr' estrizalas?
¿De qué val a lexión onde s' envexa
'Os que cán, combatindo, n-as muralas?
¿Qu' importan os ardidés d' a estratexa
Onde poden os homes máis qu' as balas?
A ola non desfai o promontorio:
¡Drake non chega pra vencer a Osorio!

XXIII

Xa conoce o pirata ós teus guerreiros;
Xa o fixemos fuxir, a cañónazos,
Como fuxen en bándol- os xilgueiros
Cando sinten o trono n-os espazos....
Xa saben qu' ond' están os teus aceiros
Non se pode vencer a arcabuzazos;
¡Con rábea pensa, ô reloitar cuntigo,
N-os muros de Bayona e n-os de Vigo!

XXIV

E cré ver a Sarmento n-o baloarte,
Y-ó prócer soevo, de sonad' alcuña,
C' o rexo cinguidor d' o talabarte,
Sobr' a torre máis alta d' a Coruña,
Prender n-a cruz o céltico estandarte,
Pacheco é xefe, com' entón Acuña;
Non-os esqueces tí, non t' esqueceron;
¡Volveránte vencer cal te venceron!

XXV

¡Qué ferir! ¡Qué loitar! Qu' argarabía
De maldiciós e alayos n-a trincheira!
¡Qué montañas de pólvora n-a ría!
¡Qué mastil de cadavres pr' a bandeira!
De morrer e trunfar ¡qu' horrendo día!
Pra matar e morrer ¡qué borracheira!
Pra fazañas homérecas ¡qu' asunto!
Pra feitos saguntinos ¡qué Sagunto!

XXVI

A noite é trégoa, pero non remate
D' o sanguento festín; co-a nova aurora
Alcéndes' o volcán d' outro combate
N-a cibdá e n-o suburbeo, drento e fora.
Seis dias dura o cerco, e non s' abate
O pendón coruñés nin unha hora...
¡Y-en seis dias, con nervo e picaraña,
S' un mundo non, desfáis* unha montañá!

XXVII

Nórris é a destrución. Por onde pasa
Nin arbre deixa en pé, nin chouza erguida;
Si non pode matar, queima y-arrasa,
E si mata ninguén queda con vida.
A quentura vourás en que s' abrasa
Esfoga n-a yellez esmortecida,
N-a triste nai, n-a virxe sedutora,
N-o berce ond' a inocencia canta e chora...

XXVIII

Nórris é a destrución; murch' a frolesta,
Erma o chau ô gradalo co as pautañas,
Fai d'o roubo pracer, d' a morte festa,
D' a airexe polvo e ciusa d' as cabañas,
Cal si levase víboras n-a testa
E un nideiro de sapos n-as entrañas.
N' hay perdón nin coartel pr' a sua cuchila;
D' o norte veu, e gomitóuno Atila.

XXIX

Cada anaco de greba cunquistada
Por soevos ou bretós custa un rimeiro
De mortos e de sangue unha rñada
Que s' é firm' o cruñés, firm' o estranxeiro.
N' hay esprito qu' esmaye, mau cansada
D' esgrimir o machado nin-o aceiro
Lostregador qu' onde s' asesta esmuiza,
Nin léngua que n' inerepe e non maldiza.

XXX

Entr' a saco Norris d' os pescadores
N-o legre lar, risoño y esquecido,
Que non ten muralós por cinguidores
Nin está d' aspilleiras goarnecido.
Os cadavres pisóu d' os defensores
As poutas ó poñer n-o seu enxido.
Vinte mil contra cen... ¡Así ganaba
Os loureiros Norris cando trunfaba!

XXXI

A Cruña sempr' en pé, firm' e soberba,
Sin tremer nin cair, d' a patria imaxe,
Rubida ó Sinaí, diosa e non serva,
Arrulada d' o mar pol-o oleaxe...
Embestíuna cen vecel-a caterva
E cen veces, oubeando de coraxe,
O invasor recuóu, enforecido,
E de medo e vergonza espavecido.

XXXII

Ferve o pobo cruñés; esborrallados,
Os lares cán con balboroso estrondo;
N-as pedras d' o mural, apiñocados
D' enriba abaixo, e d' os pretís ô fondo,
Enracímans' os cubos de soldados
E Cís, n-os terraprés, surxen d' abondo.
A metrala n-os aires asubia,
Reventan os cañós, é noite o día....

XXXIII

Chega ô muro Norrís, y-abrindo as alas
D' a lexión sitiadora, o muro cerca;
Pro están altal-as torres pr' escalalas,
Y-está n-elas a morte, e non se merca
O dereito d' entrar máis que con balas.
¡Pra rendil-a cibdá n' hay loita terca
Qu' abonde, nin bombardas, nin ataques,
Nin navíos, nin pólvora, nin Drakes!

XXXVI

¡Seis dias de loitar! Ninguén ocioso
S' amostra n-o rubumbio d' a pelea;
Quen falta n-a murala, está n-o foso,
E quen falta n-o foso, está n-a almea.
O brazo d' a muller, agarimoso,
É brazo de titán cando guerrea;
O seu peito, coraza; a vos tremente
De dulce rola, silbo de serpente....

XXXVII

Vel-alí combater, a crencha solta,
Marciál-o porte, enforecid' a ollada,
En fume e sangue e labareda envolta,
Guindando a pica e recollendo a espada,
Altiva e nobre e pra morrer resolta
'O pé d' o parapeto ou n-a avanzada;
¡Eponina de frent' a Vespasiano,
Branca Rossi n-os muros de Besanol

XXXVIII

Vel-alí combater; non asosega,
Bot' â rés os penedos, e derrumba
A morte sobr' o inglés qu' andás s' achega
'A tapia e que n-a tapiaalcontra tumba.
Ven e vai, axirxilla, o pano prega
Sobr' o corpo xentil, y-a fouce arrumba
Cando, farta de sangue, cae n-a iliorta
Pra non erguerse máis... ¡porque cae mortal!

XXXIX

¿Pra qué falar de femias espartanas
Ond' están as mulleres coruñesas?
¿Pra qué cantar os trunfos d' as estranas
Si temos acarón os trunfos d' esas?
Non é unha, son cen, loitando ufanas
Contr' a bravura d' as lexiós inglesas;
Non é unha, son cen, as que n-a historia
Teñen por sacro altar, o altar d' a gorrial

XXXVIII

Escoa d' os qu' esmayan, d' os feridos
Bondosas nais, d' o loitador escudo,
Abrouxan con guerreiros alaridos
'O inglés que, cego y-acorado e mudo,
Sinte aquel ulular n-os seus oídos
Entr' estrépeto d' olas, e un saudo
Maxínase qu' o mar y-a terra fanlle
'As que, con ser mulleres, medo danlle.

XXXIX

¡Seis días de loitar! Vans' estreitando
As filas contr' os muros, e redobra
Os seus ímpetos Nórris, enroscando
'As tapias coruñesas unha cobra
De picas e cañós; trapexeando,
O lenzo inglés n-o mástil se desdobra,
E d' o asalto, n-a rexa arremetida,
Estreméces' o mar co-a saodida.

XXXX

Reprégas' o invasor; o campamento
É cráter de volcán, forno e fogueira;
Pr' asaltar outra vez sóbrall' alento
'O inglés, y-asalta com' a vez primeira.
De novo, ensanguentad' o paramento,
Nórris vai d' a vangoardea n-a dianteira,
E de novo rebota n-as muralas
Un diluvo de pedras e de balas....

XXXXXI

Ninguén falta n-a cerca. Aparellados
Pra morrer todos xuntos sin rendirse,
As mulleres arengan ôs soldados
E deprenden ôs nenos a batirse.
De pé n-os matakás esnaquizados,
Aturuxán e cantan pr' aturdirse
Y-abrayar c' os seus cantos ôs ingleses,
Arborando o arcabuz, os corufeses.

XXXXII

D' almeyares de mortos trál-o abrigo,
 C' os cañós esmioland' ós sitiadores,
 Arrabuñan as pedras y-o formigo,
 E todo abaixo ven pol os tambores
 D' o mural, d' Ingraterra pra castigo.
 E pr' aldraxe d' afouts invasores.
 O muro renxe, e cae; per' outro muro
 De corazósalcontran.. ¡y é máis duro!

XXXXIII

—¡Atrás, atrás! Si reventóu a mina
 Y-a murala caíu, guindad' a mecha;
 ¡Corpo a corpo a loitar!—unha heroína
 Ruxe e tróna, e, voando com' a frecha,
 E máis grande qu' a prócer numantina,
 Cega d' indinación, campa n-a brecha.
 ¡É Xupiter, armíxero, iracundo...!
 ¡Pr'erguerll' un pedestal, fai falt' un mundo!

XXXXIV

Trás ela sán, alud que se despena,
Huracán que d' o ceo se desembarra,
A muller que résopra com' a hena
Y-o alcides vengador que brand' a marra.
N-a loita de xigantes que s' empena
Un pelotón n-un pelotón s' engarra,
Y-ô ferirse, rabeosos, un outeiro
Deix' alí de cadavres o estranxeiro...

XXXXV

¡Esforzada muller! Xunt' á bravía
Costa d' o mar, n-o penascal inxente,
Rach' as néboas espesas, y-escudría
Co-as olladas as sombas d' Oucidente.
E si ves framexar n a lexanía
Sobr' un barco, ur ha grímpol' insurxente,
E qu' un traidor o seu puñal cravuña,
¡Volve ser a Semíramis d' a Cruña!

XXXXVI

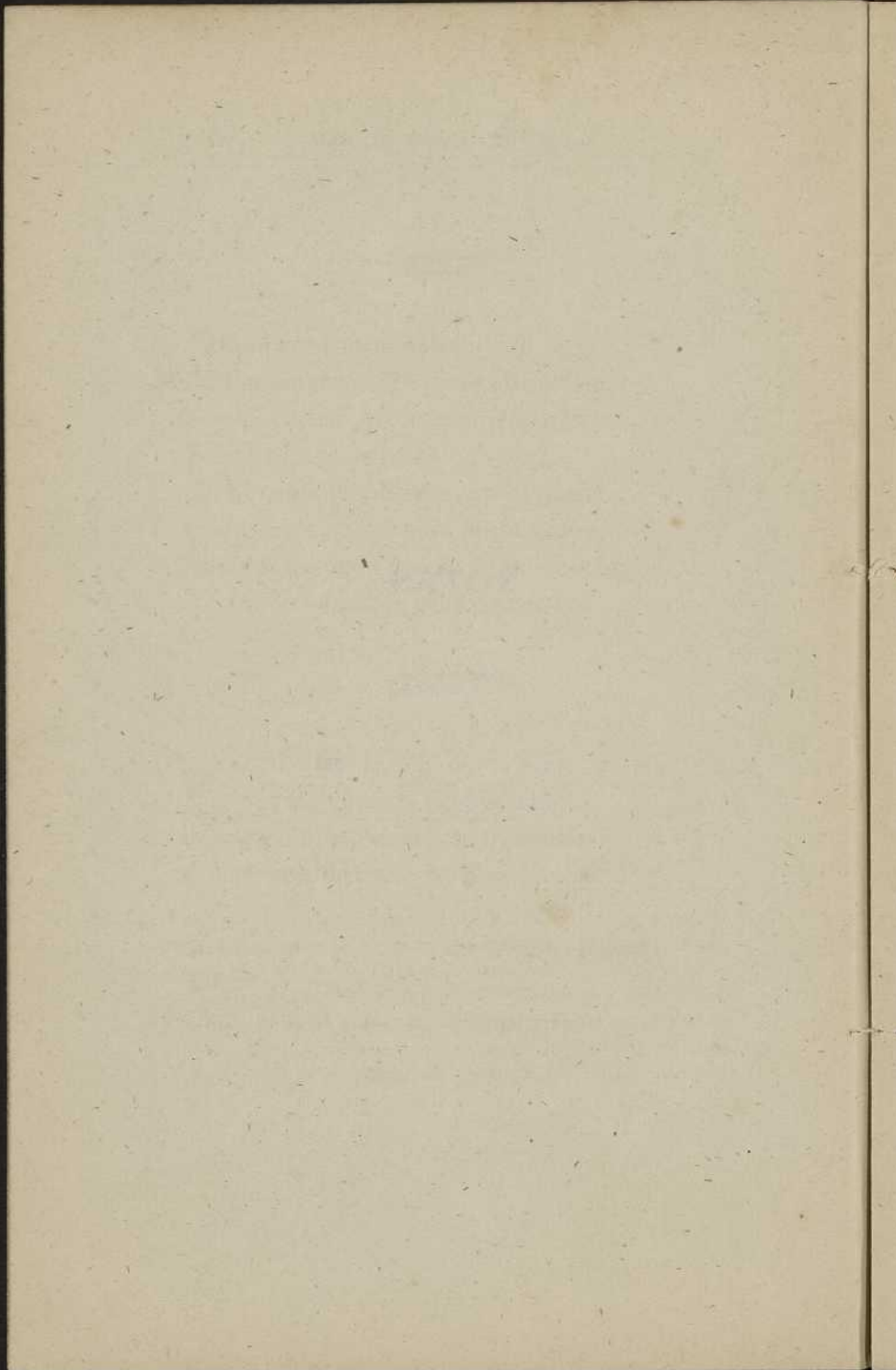
Outra vez n-as muralas quero verte
 Entr' a sangue y-os mortos envolcarte,
 Y-entr' as pedras d' os cómaros erguerte,
 Y-entr' os bélecos hinos alritarte,
 Sin Norrises qu' abonden pra vencerte,
 Nin metrala que chegue pra matarte,
 Nin bronces onde quepia a tua viutoria,
 Nin luz de sol pra te cobrir de gloria!

XXXXVII

¡Cantái o trunfo—pr' o que vence, atrora,
 E pr' o vencido noite ennubarrada—
 D' a Coruña, ¡a Numancia trunfadora!,
 C' o pleutro de combate, e' unli' espada!
 E decidell' á fama laudadora
 Que s' a tremèr chegóu diant' unh' Estrada
 Motezuma, n-a rota traskalita,
 ¡Eiquí vencéu a *Drake*... ¡*Mayor Pita*!

Ourense, 19 d' Agosto de 1890

NOTAS

*¿Qué fixéchedes vos pra qu' a venganza
Despechad' o arcabuz, o ferro esgrima?*

Os pobos foron sempre vitimas d' as xenreiras d' os déspotas qu' os asoballaron inicamente. Sabel I d' Ingrate-
rra e Felipe II d' España, dinos un d' outro — pois si pr' en-
famar a memoria d' a filla d' Enrique VIII érguese n-o
castelo de Fotheringay, entr' os repunantes espektros d' os
fanátecos sayós Plether e Kent, a malencónica imaxe de
Maria Stuard, pra maldecil-a sevicia d' o fillo de Carlos V
surxe n-as ruas de Zaragoza, iluminado pol-os esprandores
d' o mártíreo, o pantasma d' o Xusticia d' Aragón — tíñan-
se impracabre aborrecimento, non soilo por tirapuxas e
rivalidás d' o oficio, sinón por desamenencias presoales e
por feridas, xamáis pechadas, de coxegoso orgulo. S' un

encirrab' ós bandos católecos d' Irlanda contr' o trono inglés, outr' axudab' ós Países-Baixos y-ós muriscos d' as Alpujarras contr' o trono español. E a xogo. A xogo non, qu' a perda d' os navíos d' a *Invencible*, n-a qu' as fiagazas d' Howart tiveron tanta parte com' os trebós y-os ensoberbecimentos d' os mares, as pirateirías d' os ingleses n-as nosas terras ameiricanas, o sitio d' a Cruña y-o saqueo de Cádiz, si serviron pr' amosstrar ónde chega o noso-quentor patrótoco, sementaron de cadavres o chau d' España, xuguete d' aventureiros coroados e campo de batalla d' as turburentas pasiós relixiosas.

Si pr' aldraxes vengar d' o seu coñado

Sabido é que Felipe II tivo por primeira muller á reina María d' Ingraterria, filla d' Enrique VIII e Catuxa d' Aragón, e hirmá, pol-o tanto, de Sabel I, filla tamen d' Enrique e d' a disgraciada Ana Boleyn. Felipe II que, pol-o que se ve, iba a gusto n-o macho, ofercéuselle por esposo á súa coñada, pro é.ta deulle co-a boda n-as narices e co-a porta n-os focíños ó señor duque de Feira que lle foi co-a embaixada. Somellante conduta contribuíu a alcender perdurabres resentimentos n-o corazón d' o desdenado rei d' España.

O día alborexóu... Escachoantes

Rompen as olas n-os pretís d' o muro

A Armada ingresa, qu' asegún d' o *Memorial* que dirixíu ó Rei a cibdá d' a Cruña, comptñase de *cento e quarenta e dous navíos*, ancoróu n-o porto gallego o 4 de Mayo de 1589. Tiñ' o mando d' a frota o insine Almirante Francisco Drake, e viñan n-ela catorce mil soldados de terra baix' as ordres d' o xeneral Enrique Nórris.

*E d' os nautas a fror, ó qu' a bandeira
De Saxonia portou d-o sul-ô norte.*

Entr' os marinos de todol-os tempos, brila Drake pol-a intelixencia, pol-a destreza e pol-o arroxo pelegrinos de que deu probas en todal-as ocasións. Foi o primeiro marino inglés que deu volta ó mundo, e mereceu o agasaxo de qu' a reina Sabel acetase unha festa que se celebróu n-as augas de Deptford, a bordo d' a nave n-a qu' aquél fixera tan estreyido viaxe.

*¡Con rábea pensa, ô revoltar cunigo,
N-os muros de Bayona e nos de Vigo!*

Catro anos dinantes d' o memorabre sitio d' a Cruña, n-o de 1585, a artilleiría ingresa gomitou os seus fogos contr' as vilas gallegas de Bayona e Vigo. Tamén mandaba entón Drake os navíos británicos, y o esforzo d' os nosos paisanos impediu qu' Ingraterra cravase a sua bandeira n-a nosa terra.

*¡Qué ferir! ¡Qué loitar! ¡Qué argaralía
De maldicións e alayos n-a trincheira!*

Non é posibre ler, sin que qu' os ramalazos d' o antusiasmo s' arrupie o coiro, o atestado d' a defensa d' a Cruña feito por algús testigos d' esa groriosa fazaña. O notabre publicista e fillo adoutivo de Galicia, Andrés Martínez Salazar, atopou, a voltas de traballosas e prolixas investigacións, documentos, que son verdadeiras xoyas, sobri' o ataque d' a cibdá cruñesa, e publicóunos, xuntamente con lumiosisemas paráfrasis, n-o seu libro *O cerco d' a Cruña en 1589, e Mayer Fernández Pita*. O señor Salazar, a quen o autor quere tanto com' admira, desfixo taméa un erro

histórico secular: o de que se lle dese á heroína cruñesa o nome de María, send' así qu' o que verdadeiramente lle cadra é o de *Mayer*.

*¿Pra qué falar de femias espartanas
Ond' están as mulleres coruñesas?*

N-a *Información* feita en 25 de Setembro de 1589 pol-o *Gremio de Mareantes*, lens' estas palabras:

«E que quando los enemigos daban e procuraban dar los asaltos y acometimientos para entrar en la ciudad y lo mesmo en las minas y baterías que hicieron en la cerca e muralla de la dicha ciudad las dichas mugeres e hijos acudían á las partes más peligrosas con mucho animo con muchas piedras con las quales tiraban a los enemigos con que les descabraban e azían mucha ofensa y algunas de las dichas mugeres teniendo e poniendose con murriones y picas en las manos mostrando mucho anymo y balor y ayudando a sus maridos y a las mas gentes que estaban en la dicha muralla de suerte que ayudaron a la defensa de la dicha ciudad grandemente y el día que se dió el asalto general y que se dió en la batería y se rrompieron las mynas las dichas mugeres fueron de mucha importancia muchas dellas peleando baronilmente anymando a los maridos y a los soldados y algunas dellas los enemigos las mataron estando terraplerando los cubos y defendiendo la dicha muralla y las que quedaban bibas las ayudaban a sacar y enterrar los soldados que de dentro mataban en la dicha muralla y aun que mataban algunas dellas no por eso las otras perdían el anymo antes cada vez se demostraban con mas anymo y acudían con mas cuidado a la defensa de la dicha ciudad.»

*Arrabuñan as pedras y-o formigo,
E todo abaixo ven pol-os tambores.*

N' o Memorial antedito, alcóntras' este párrafo:

«Que las mugeres acudieron de noche y día a cabar la tierra y a carretarla a los cubos y traveses mina y batería con gran diligencia y cuydado y asi mismo con el mesmo cuydado sin cessar carretavan piedra a la Muralla arrojando'as muy de ordinario encima de las cabeças de los enemigos y particularmente el día del asalto con anymo y esfuerso de mas que de mugeres, y vistó por el Marques que se yba acabando la municion de Pelotería a toda suerte ordeno se tomase todo el peltre assi platos escudillas y jarros a los vezinos que fue en gran cantidad lo cual todo se consumió en hacer Pelotería »

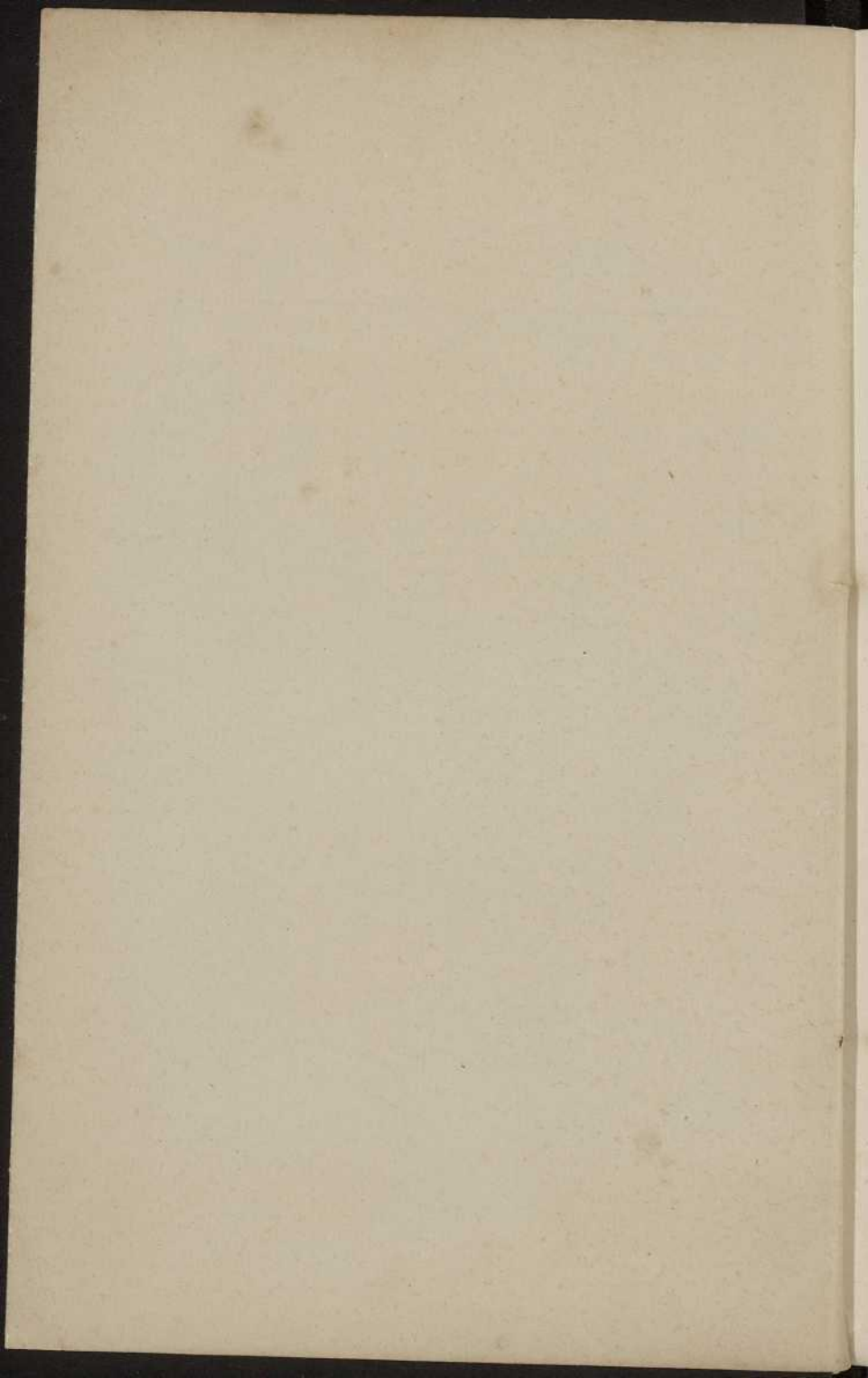
¡Eiquí vencén a Drake... ¡Mayor Pita!

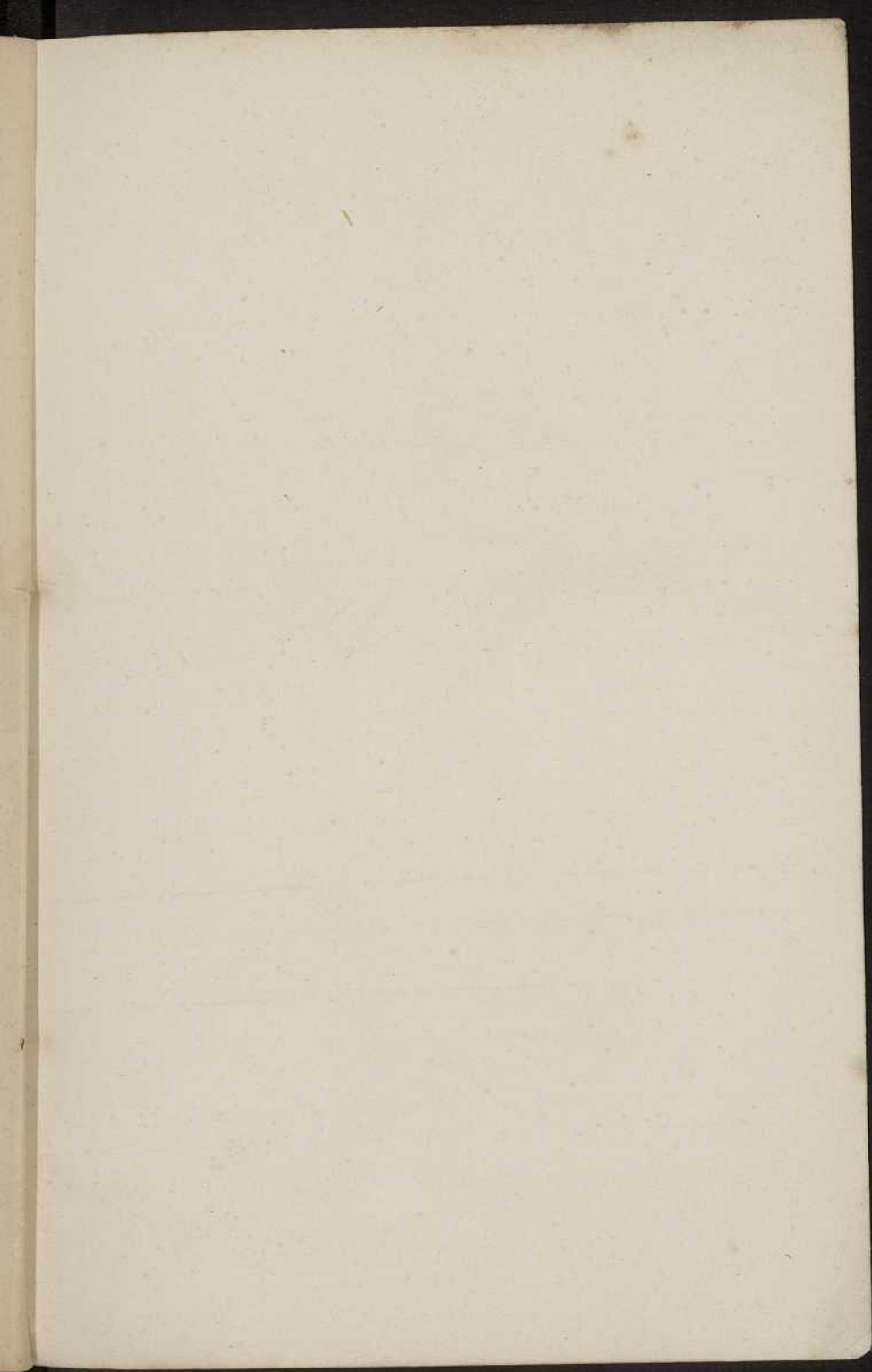
A valente muller cruñesa, unha d' as máis sobrimes presonificaciós d' as virtudes patróticas e d' o arroxo guerreiro d' as crases populares, é com' o símbolo d' a viutoria conquerida pol-a Cruña contr' Ingraterra. D' a sua vida e d' as suas estranis costumes acúpase longamente o respetabre esquirtor, dinantes nomeado, Andrés Martinez Salazar. A enteireza d' o seu esprito convertíuna en heroína d' un pobo; Felipe II galardónouna c' o título de *soldado aventaxado* e c' o soldo de cincuenta escudos ó mes, dobre d' o d' un alférez d' Infantería n-aquel tempo, e dempois d' enviudar d' o carto d' os seus homes e de moer á preitos ós escribanos y' ás Chancilleirías, morréu o día 21 de Febreiro de 1643 e foi enterrada n-a airexe de San Mingos d' a Cruña. A fantasía non pode igoalar a Mayor Pita con Xuana d' Arco, mostrádoa envolta n-un limbo de luz céleca y-estwaterreal, blandendo espada de lume e despedindo centelas d' os ollos. Non ten Mayor

Pita o encantamento poético d'a heroína de Francia; a nosa non pasou de ser unha muller de carne e hoso, de xenio acedo e d'armas tomar; pro asina com' é, co as suas arrautadas y-os seus nervos, c' o seo aspro carácter y-as suas aficións pendencieiras, o poeta ve n-ela a imaxe máis exauta d' o pobo, sempre audáz, estrevido, cheo de ímpetos nobres e de xenerosos entusiasmos. A veira d' os cañós, sobr' as muralas esnaquizadas, o que se percisa non son aparicións fantástecas, sinón combatentes que teñan músculos e corazón. Mayor Pita probou qu' os tiña.

ERRATAS

Páxinas	Líneas	Dice:	Debe decir:
V	7	Premeo	<i>Prímco</i>
25	5	estandarte,	<i>estandarte.</i>
28	15	recuóu	<i>recüón</i>
33	6	vangoardea	<i>vangoárdea</i>

PRECIO, 2 PESETAS

LIBROS DEL AUTOR

Garcilaso de la Vega y sus obras (estudio crítico) agotado.

Luchar por la patria (cuadro dramático) agotado.

Gritos del alma (poesías) agotado.

Volvoretas (poesías gallegas) agotado.

Chorimas (ídem).

Leenda de gloria (poema).

EN PREPARACIÓN

Escumas.

Follas aldeanas.

PRÓXIMO Á PUBLICARSE

A Xornada de Sampayo.